

TIBBIY TA'LIMDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH METODLARI

Mustafayev Mehriddin Zoxidjon o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tibbiy fanlarni o'qitishdagi tajribalarga asoslanib, pedagogik texnologiyaning ilmiy-nazariy va amaliy-metodik asoslari, hamda interfaol usullar xususida fikr yuritdik. Pedagogik texnologiyaning nazariy-metodologik asoslari, mazmuni, funksiyasi, elementlari, ularning vazifalari, dars jarayonida interfaol usullarni qo'llashda samaradorlikka erishish yo'llari yoritildi.*

Kalit so'zlar: *Tibbiyot, interfaol usullar, chaqiriq bosqichi, aqliy hujum, anglash bosqichi, fikrlash bosqichi.*

Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy ta'lim texnologiyasi – bu yuqoridagi omillarni tadbiq qilish hamda rivojlanayotgan dars jarayonini, kompyuter texnologiyalar vositasida o'qitish vazifasini faol o'rganish, jarayonini rag'batlantirish, tafakkur etish usulini tarbiyalashdan iboratdir. Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda o'quvchilarning o'quv va ijodiy faolliklarini oshiruvchi hamda ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi pedagogik texnologiyalarni qo'llash borasida katta tajriba to'plangan bo'lib, ushbu tajriba asoslarini tashkil etuvchi metodlar interfaol usullar nomi bilan yuritilmoqda. Zamonaviy ta'limni tashkil etish, ayniqsa, interfaol metodlardan foydalanish asosida dars jarayonlarini tashkil etishga qo'yiladigan talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir. Interfaol usullarni o'quv jarayonida liberalizatsiya qilish, demokratlashtirish, hamkorlik ham ijodkorlikni tashkil etishni taqozo etmoqda.¹⁶ Darslar jarayonida interfaol usullardan foydalanish o'z mohiyatiga ko'ra sub'ektiv xususiyatga ega, ya'ni har bir pedagog ta'lim va tarbiya jarayonini o'z imkoniyati, kasbiy mahoratidan kelib chiqqan holda ijodiy tashkil etishi lozim. Interfaol usullar birdaniga ko'pgina vazifalarni bajara olishga imkon beradi. Eng muhimi, interfaol usullar talabalarning kommunikativ bilimi, tushunchasini, ko'nikma va malakalarini oshiradi. Ularni hamkorlik, hamjixatlik, do'stona munosabatlarda ishlashini ta'minlaydi. Ayniqsa, bir-birlarini eshitish, fikrini bayon etish, o'zaro hurmatga undaydi. Interfaol usul texnologiyasining mohiyati talabalarning ijodkorligiga tayanish va darsda erkin baxs-munozara sharoitini tug'dirishdan iborat. Bu usulga ko'ra darslar bir necha bosqichga bo'linadi. Chaqiriq bosqichi. Bu bosqichda o'quvchilarni faollashtirish, mavzuning mazmunmohiyatiga kirib borish, uni anglab yetish jarayoniga tayyorlash maqsadi ko'zda tutiladi.¹⁷ Aqliy hujum. Bu usul darsning boshlanishida yoki istalgan joyida qo'llanilishi

¹⁶ Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, Melikuzieva Zulhumor Sherqozi qizi, Abdullaeva Umidahon Uktamjon qizi //INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES, THEIR NATURE,

¹⁷ Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, Oripova Nodirahon Qodirjon qizi, Nazirova Arofatxon Maxmudjon qizi //Basics of a healthy lifestyle in the educational process//

mumkin. Bu bosqichda muammo o'quvchilarga aqliy hujum yo'li bilan beriladi va ularning fikrlari orqali ochiladi. Anglash bosqichi. Mavzuga oid xulosaviy fikrlar eshitaladi va talaba tomonidan yangi fikrlar bilan to'ldiriladi. Fikrlash bosqichi. Mavzu yuzasidan o'zlashtirilgan bilim va tushunchalarni qisqa jumalarda qilish topshiriladi. Bu topshiriqni bajarish uchun talabalar guruhlariga bo'linadi. Har bir guruh topshiriq bo'yicha o'z fikrini yozadi va har bir guruh vakili bajarilgan topshiriqni boshqalarga ma'lum qiladi. Guruhlar bilan ishlash faqat fikrlash bosqichida emas, balki birinchi bosqichdan boshlab yo'lga qo'yilishi mumkin. "Kichik guruhlarda ishlash" usulidan foydalanish talabalarning darsdagi faolligini ta'minlaydi, har bir talabaning munozarada qatnashish huquqini va bir-biridan o'rganish imkonini beradi. Buning uchun guruhdagi talabalar kichik guruhlariga bo'linadi. Har bir kichik guruhda 4-5 ta talaba bo'ladi. "Kichik guruhlarda ishlash" usuli qo'llanilganda ta'lim beruvchi boshqa interfaol metodlarga qaraganda vaqtni tejash imkoniyatiga ega bo'ladi. Chunki ta'lim beruvchi bir vaqtning o'zida barcha talabalarni mavzuga jalb eta oladi va baholay oladi. Bulardan tashqari guruhlariga aniq yo'l-yo'riq ko'rsatish, topshiriqlarni bajarish uchun yetarli vaqt ajratish, kuchli guruhlarini rag'batlantirib borish ishning natijasini baholash kabilarga ham ahamiyat berish mumkin bo'ladi. Dars jarayonida guruh a'zolarini almashtirib borish ham mumkin. Interfaol usul o'z ichiga "Kichik guruhlar bilan ishlash", "Baxs-munozara", "Guruhlar aro bellashuv", "Aqliy hujum", "Tanqidiy fikrlash" kabi metodlarni qamrab oladi. "Davra suhbat" usuli – aylana stol atrofida berilgan muammo yoki savollar yuzasidan talabalar tomonidan o'z fikr-mulohazalarini bildirish orqali olib boriladigan o'qitish metodidir. "Davra suhbat" usuli qo'llanilganda stol-stullarni doira shaklida joylashtirish kerak. Bu har bir talabaning bir-biri bilan "ko'z aloqasi"ni o'rnatib turishga yordam beradi. Davra suhbatining og'zaki va yozma shakllari mavjuddir. Og'zaki davra suhbatida ta'lim beruvchi mavzuni boshlab beradi va talabalardan ushbu savol bo'yicha o'z fikr-mulohazalarini bildirishlarini so'raydi va aylana bo'ylab har bir talaba o'z fikr-mulohazalarini og'zaki bayon etadilar. So'zlayotgan talabani barcha diqqat bilan tinglaydi, agar muhokama qilish lozim bo'lsa, barcha fikr-mulohazalar tinglanib bo'lingandan so'ng muhokama qilinadi. Bu esa talabalarning mustaqil fikrlashiga va nutq madaniyatining rivojlanishiga yordam beradi. Yozma davra suhbatida ham stol-stullar aylana shaklida joylashtirilib, har bir talabaga konvert qog'ozi beriladi. Har bir talaba konvert ustiga ma'lum bir mavzu bo'yicha o'z savolini beradi va "Javob varaqasi"ning biriga o'z javobini yozib, konvert ichiga solib qo'yadi. Shundan so'ng konvertni soat yo'nalishi bo'yicha yonidagi talabaga uzatadi. Konvertni olgan ta'lim oluvchi o'z javobini "Javoblar varaqasi"ning biriga yozib, konvert ichiga solib qo'yadi va yonidagi talabaga uzatadi. Barcha konvertlar aylana bo'ylab harakatlanadi. Yakuniy qismda barcha konvertlar yig'ib olinib, tahlil qilinadi. "Bahs-munozara" usuli – biror mavzu bo'yicha talabalar bilan o'zaro bahs, fikr almashinuv tarzida o'tkaziladigan o'qitish metodidir. Har qanday mavzu va muammolar mavjud bilimlar va tajribalar asosida muhokama qilinishi nazarda tutilgan holda ushbu usul

qo'llaniladi. Bahs-munozarani boshqarib borish vazifasini talabalarning biriga topshirish yoki ta'lim beruvchining o'zi olib borishi mumkin. Bahs-munozarani erkin holatda olib borish va har bir talabani munozaraga jalb etishga harakat qilish lozim. Interfaol usullarda ishlash va o'sha sharoitlarda ishlash malakalarini hosil qilish uchun treninglar tashkil etiladi. Treningda ishtirok etuvchilar ma'lum bo'lgan usullarni o'z o'quv faoliyatlarida foydalanish uchun malaka va ko'nikmalarni hosil qiladilar. Treninglar davomida mavjud bo'lgan yangi usullar muhokama qilinadi, o'rganiladi, ko'nikmalar hosil qilinadi. O'zlari shu asosida yangicha ishlash faoliyatini o'rganadilar. Umuman treninglar qo'shimcha ta'lim olishning asosiy formalaridandir.¹⁸ Treningning o'ziga xosligi shundaki, mutaxassisni o'z faoliyatini, qobiliyatini oshirishga yo'naltirilgan bo'ladi. Treningni tashkil etish va o'tkazishda shunday metodlar mavjudki ular universal xarakterga ega. Masalan, guruhiy munozaralar, o'yin asosidagi usullar, vaziyatlarni modullashtirish, inson sezgilarini rivojlantirish texnikalari, mediativ texnikalar va boshqalardir.¹⁹ Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki, treningda usullar quyidagicha bo'lishi mumkin. Komanda bo'lib ishlash, kichik guruhlariga bo'linib ishlash, rolli o'yinlar, mini ma'ruzalar (15- minutgacha), ular trening a'zolariga o'quv-metodik qo'llanma materiallar tarqatish orqali amalga oshiriladi. Hozirgi kunda ta'lim jarayonida zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish davr talabiga aylanib bormoqda. O'quv tarbiya jarayoniga zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni to'g'ri joriy etilishi o'qituvchining bu jarayonda asosiy tashkilotchi yoki maslahatchi sifatida faoliyat yuritishiga olib keladi. Barkamol avlodni tarbiyalash, ularda o'z mavqeini anglash va o'z-o'zini ko'rsata olishida imkoniyat yaratib berish o'qituvchining birinchi galdagi vazifasi xisoblanadi. Shuning uchun ham, ta'lim muassasalarining o'quv-tarbiyaviy jarayonida zamonaviy o'qitish uslublari - interfaol uslublari, innovatsion texnologiyalarning o'рни va ahamiyati beqiyosdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, Melikuzieva Zulhumor Sherqozi qizi, Abdullaeva Umidahon Uktamjon qizi //INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES, THEIR NATURE
2. Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, Oripova Nodirahon Qodirjon qizi, NazirovaArofatxon Maxmudjon qizi //Basics of a healthy lifestyle in the educational process//Journal of Pedagogical Inventions and Practices. Vol. 9. 06-2022. 89-94 page.
3. Eleonora Topvoldieva Mirzajonova, Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva // Modern Special Preschool Education: Problems and Solutions// Journal of Pedagogical Inventions and Practices. Vol. 9. 06-2022. 100-106 page.

¹⁸ Eleonora Topvoldieva Mirzajonova, Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva // Modern Special Preschool Education: Problems and Solutions// Journal of Pedagogical Inventions and Practices. Vol. 9. 06-2022. 100-106 page.

¹⁹ Roziqova Gulbahor Zaylobiddinovna, Nazirova Arofatxon Maxmudjon qizi // CREATING AN INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS// IJODKOR O'QITUVCHI JURNALI. 5 IYUN / 2022 YIL / 19 – SON. 284-288 str.